

ZUHRUF

﴿٤٣﴾ سُورَةُ الزُّخْرُوفِ

Zuhruf sûresi Mekkiyyedir.

Âyetleri - Seksen dokuz.

Kelimeleri - Sekiz yüz otuz üç.

Harfleri - Üç bin dört yüzdür.

Fasılası - م . ل . ن harfleridir.

Zuhruf yaldazlı ziynet ve bahusus altun ve gümüş demektir. «

وَلَوْلَا أَنْ يَكُونَ النَّاسُ أُمَّةً وَاحِدَةً لَجَعَلْنَا لِمَنْ يَكْفُرُ بِالرَّحْمَنِ

لَبِئُوتِهِمْ سُقْفًا مِنْ فِضَّةٍ وَمَعَارِجَ عَلَيْهَا يَظْهَرُونَ . وَلَبِئُوتِهِمْ
أَبْوَابًا وَسُرْرًا عَلَيْهَا يَتَكُونُونَ . وَزُخْرَفًا أَخ

bu isim verilmiştir.

Bu Sûrenin sûrei Şuranın hatimesini ta'kid ederek başladığı açıktır.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
﴿١﴾ حَم ﴿٢﴾ وَالْكِتَابِ الْمُبِينِ ﴿٣﴾ إِنَّا جَعَلْنَاهُ قُرْءَانًا
عَرَبِيًّا لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ ﴿٤﴾ وَإِنَّهُ فِي أُمِّ الْكِتَابِ لَدَيْنَا لَعَلِيَّ
حَكِيمٌ ﴿٥﴾ أَفَنَضْرِبُ عَنْكُمْ الذِّكْرَ صَفْحًا أَنْ كُنْتُمْ قَوْمًا
مُسْرِفِينَ ﴿٦﴾ وَكَمْ أَرْسَلْنَا مِنْ نَبِيٍِّّ فِي الْأَوَّلِينَ ﴿٧﴾ وَمَا
يَأْتِيهِمْ مِنْ نَبِيٍِّّ إِلَّا كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِئُونَ ﴿٨﴾ فَاهْلَكْنَا أَشَدَّ
مِنْهُمْ بَطْشًا وَمَضَى مَثَلُ الْأَوَّلِينَ ﴿٩﴾

﴿٩﴾ وَلَئِن سَأَلْتَهُمْ مَنْ خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ لَيَقُولُنَّ
خَلَقَهُنَّ الْعَزِيزُ الْعَلِيمُ ﴿١٠﴾ الَّذِي جَعَلَ لَكُمْ الْأَرْضَ مَهْدًا
وَجَعَلَ لَكُمْ فِيهَا سُبُلًا لَعَلَّكُمْ تَهْتَدُونَ ﴿١١﴾ وَالَّذِي نَزَّلَ مِنَ
السَّمَاءِ مَاءً بِقَدَرٍ فَأَنْشَرْنَا بِهِ بَلْدَةً مَيِّتًا كَذَلِكَ تُخْرَجُونَ
﴿١٢﴾ وَالَّذِي خَلَقَ الْأَزْوَاجَ كُلَّهَا وَجَعَلَ لَكُمْ مِنَ الْفُلْكِ
وَالْأَنْعَامِ مَا تَرْكَبُونَ ﴿١٣﴾ لِتَسْتَوُوا عَلَى ظُهُورِهِ ثُمَّ تَذْكُرُوا
نِعْمَةَ رَبِّكُمْ إِذَا اسْتَوَيْتُمْ عَلَيْهِ وَتَقُولُوا سُبْحَانَ الَّذِي سَخَّرَ لَنَا
هَذَا وَمَا كُنَّا لَهُ مُقْرِنِينَ ﴿١٤﴾ وَإِنَّا إِلَى رَبِّنَا لَمُنْقَلِبُونَ
﴿١٥﴾ وَجَعَلُوا لَهُ مِنْ عِبَادِهِ جُزْءًا إِنَّا الْإِنْسَانَ لَكَفُورٌ مُبِينٌ ﴿١٦﴾

Meali Şerifi

حَم

1 Bu parlak kitabın kadrini bilin 2 Hakkâ biz onu Arabî olarak okunacak bir Kur'an kıldık ki akıl

irdiresiniz 3 Ve hakikat o, bizim nezdimizdeki ana kitabda çok yüksek, çok hikmetlidir 4 Siz müsrif bir kavim

olduğunuz için şimdi sizden o öğüdü bertaraf mı edeceğiz? 5 Halbuki evvelkiler içinde biz

nice

Sh:»4265

Peygamber gönderdik 6 Hiç bir Peygamber de gelmiyordu ki kendilerine onunla mutlak eğlenmesinler 7

Onun için biz onlardan daha sert pençelileri helâk ettik, ve evvelkilerin meseli geçti 8 Celâlim hakkı için

sorsan onlara o Göklere ve Yeri kim yarattı? Elbette diyecekler: onları o azîz, alîm yarattı 9 O ki Arzı sizin için

bir beşik yaptı, ve doğru gidesiniz diye size yollar açtı 10 Ve o ki yukarıdan bir mikdar ile bir su indirmekte

ve onunla ölü bir beldeye hayat neşretmekteyiz, işte siz de öyle çıkarılacaksınız 11 Ve o ki bütün çiftleri

yarattı ve sizin için gemilerden ve yumuşak hayvanlardan bineceğiniz şeyler yaptı 12 Ki sırtlarına

kurulasınız, sonra üzerine kurulduğunuzda rabbınızın ni'metini anıp diyesiniz: tenzih o sübhâne ki bunu

bize müsahhar kılmış, yoksa biz bunu yanaştıramazdık ve her halde biz dönüp dolaşıp rabbımıza varacağız

13 Öyle iken tuttular kullarından ona bir cüz tasladılar, hakikat insan çok nankör, açık bir küfürbazdır 14

2. ﴿وَالْكِتَابِ الْمُبِينِ﴾ o kitabı mübîn hakkı için « حَم » de kasem ma'nası

bulduğuna göre « وَاو » atf, olmadığına göre kasem içindir, o kitabı mübîn, Allah yolunu ap açık

gösterir bir nur olan o parlak kitab, ya'ni Kur'an. Kur'anın şanına beyan ederken yine Kur'ana beyan vasfile

yemîn edilmesi onun kendini tanıttırmak için başka delîle muhtac olmayıp bizatihi beyyin olan bir nur

olduğunu ifade içindir. Aynı zamanda ona yemîn edilmesi hakkına ta'zîm emrini istilzam ettiğinden mealde

bu lazım ma'nâyı gösterdik. 4. ﴿أُمِّ الْكِتَابِ﴾ kitabın aslı, ana kitab, ya'ni Lavhı mahfuz yâhud

onun dahi aslı olan ılmullah. ﴿لَعَلَىٰ﴾ her halde çok yüksek - indirilmiş olan kitabların hepsinden

yüksek ﴿حَكِيمٌ﴾ çok hikmetli veya çok hâkim yâhud çok muhkem 5.

﴿أَفَنَضْرِبُ عَنْكُمْ الذِّكْرَ صَفْحًا﴾ ya şimdi

Sh:»4266

sizden o zikri bir yana mı atacağız ﴿أَنْ كُنْتُمْ قَوْمًا مُّسْرِفِينَ﴾ müsrif bir kavm

olduğunuz için? - Ya'ni küfürde haksızlıkta musırr, cinayette ileri gitmeyi adet etmiş müşrikler olduğunuz

için Peygambere bir zararınız dokunur diye çekinip de size va'z-u ihtarda bulunmaktan, bir tezkir olan o

kitabı indirmekten vaz geçeceğiz, halinize bırakıvereceğiz mi zannediyorsunuz? 6.

﴿وَكَمْ أَرْسَلْنَا مِنْ نَبِيٍِّّ فِي الْأَوَّلِينَ﴾ halbuki evvelkilerde, ya'ni sizler daha

müsrif, daha sert olan evvelki kavmler içinde biz ne kadar Peygamberler gönderdik 7.

﴿وَمَا يَأْتِيهِمْ الْخَبْرُ﴾ evvelkilerin de israfını beyandır. Netîce 8.

yumruğu onlardan, yan'i o müsrif kavmden daha şiddetli olanları helâk ettik - burada « مِنْهُمْ » zamîri,

evveline değil muhatab olan kavma raci'dir. Onun için zâhirin muktezası « مِنْكُمْ » denilmek idi. Lâkin

bunda Peygambere de bir iyham ihtimaline mebni hitabtan gıyaba geçilerek kelam, iltifat suretinde yalnız

Peygambere tevcih olunmuştur ve bu suretle ona bir tekrimi mahsus ile tesliye yapılmıştır. Nasıl helâk

edildi denilirse ﴿ وَمَضَىٰ مَثَلُ الْأَوَّلِينَ ﴾ ve evvelkilerin meseli geçti - nasıl helâk

edildiklerine dair mesel haline gelmiş, acıb kıssaları Kur'anda geçti. Yukarılarda zikrolundu ya Muhammed!

9.

﴿ وَلَئِن سَأَلْتَهُمُ ۖ خ... لَيَقُولُنَّ خَلَقَهُنَّ الْعَزِيزُ الْعَلِيمُ ﴾

- Ya'ni Allahın yarattığını itiraf ederler, bu ise onun izzetini, ilmini ve daha zikrolunan vasıflarını istilzam

eyler. 10. ﴿ الَّذِي جَعَلَ لَكُمْ ۖ خ... ﴾ - bu tavsıfler Allah teala tarafından tavzihtir.

Böyle olduğuna karîne olmak üzere gıyabdan tekellüme iltifat ile şöyle buyuruluyor: 11.

﴿ فَانْشُرْنَا بِهِ بَلْدَةً مَّيْتًا ﴾

Sh:»4267

onunla ölü bir beldeye nüşur, ya'ni yeniden hayat verdik ﴿ كَذَلِكَ تُخْرَجُونَ ﴾ ve işte siz de

böyle çıkarılacaksınız - bir ruh olan bu Kur'an ile siz de yep yeni bir hayata çıkarılacaksınız, yâhud

kabirlerden çıkarılacaksınız. Bunu yapan izzet ve kudret bunu da yapar. 12.

﴿وَالَّذِي خَلَقَ الْأَزْوَاجَ كُلَّهَا﴾ - Burada ezvac, eşyanın enva' ve esnafı veya

alel'umum mütekabilât ile tefsir edilmiş. Razînin naklettiği vechile ba'zı muhakkıkîn demiştir ki Allahın

masivası hep çifttir, yalnız Hak tealâ zıdd-ü misilden münezzehe ferddir. Şu da vâridi hatır olur ki her şey

sureti zihniyye ve hariciyyesi i'tibariyle çifttir. Yalnız Hak tealâ, sureti zihniyye ile tahdid olunamaz. Onun

kendisine ilmi de husuli suret ile değil, huzur'dur. O her şey değil, leyse kemislihi şey olarak vahiddir. 13.

﴿وَتَقُولُوا سُبْحَانَ الَّذِي سَخَّرَ لَنَا هَذَا وَمَا كُنَّا لَهُ مُقْرِنِينَ﴾

- Rivayet olunur ki Resuli ekrem sallallahü aleyhi vesellem ayağını özengiye koyduğu zaman «

« بِسْمِ اللَّهِ

الْحَمْدُ لِلَّهِ عَلَى كُلِّ حَالٍ . سُبْحَانَ الَّذِي سَخَّرَ لَنَا هَذَا وَمَا كُنَّا لَهُ مُقْرِنِينَ وَإِنَّا إِلَى رَبِّنَا لَمُنْقَلِبُونَ » der ve üç tekbîr alır, üç de tehlil.

Yine rivayet olunmuştur ki Resulullah sallallahü aleyhi vesellem sefere çıkacağı vakit rahilesine bindiğinde

üç tekbîr alır, sonra « سُبْحَانَ الَّذِي سَخَّرَ لَنَا هَذَا » der sonra da şöyle duâ ederdi: «

اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ فِي سَفَرِي هَذَا الْبِرَّ وَالتَّقْوَى وَمِنَ الْعَمَلِ مَا تَرْضَى . اللَّهُمَّ هَوِّنْ عَلَيْنَا السَّفَرَ وَاطْوِعْنَا بَعْدَ الْأَرْضِ .

اللَّهُمَّ أَنْتَ الصَّاحِبُ فِي السَّفَرِ وَالْخَلِيفَةُ عَلَى الْأَهْلِ اللَّهُمَّ

اصْحَبْنَا فِي سَفَرِنَا وَاخْلُفْنَا فِي أَهْلِنَا » sonra da ehline avdet ettiđi zaman «

أَيُّونَ تَائِبُونَ لِرَبِّنَا حَامِدُونَ » derdi. 14.

﴿وَأَنَا إِلَى رَبِّنَا لَمُنْقَلِبُونَ﴾ Ve her halde biz rabbimize döneceğiz - bütün

inkılâbatımız, dönüp dolaşmamız ona doğrudur, nihayet ona varacağız. Bu âyet de «

إِنَّا لِلَّهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ » mazmunu üzere islâmın en büyük gayesini, en büyük

ruhunu, en büyük tesellisini ifade eder. Bu burada şu nükteyi iş'ar ediyor ki bir binide binen bir kimse

yolculuğun

Sh:»4268

bir inkılab olduğunu düşünmeli, ondan da asıl büyük yolculuğu Allaha olan seyr-ü inkılâbı düşünmeli de o

mülâhazaya göre hareket etmeli. Bunun neficesi ise rükûbunun mahza bir emri meşru' için olmasıdır. 15.

﴿وَجَعَلُوا لَهُ مِنْ عِبَادِهِ جُزْءًا﴾ Öyle iken tuttular da ona kullarından bir cüz tasladılar

- bu âyet yukarıdaki « وَلَئِنْ سَأَلْتَهُمْ... لَيَقُولُنَّ » âyetine bakıyor. Allah bütün Semavât

ve Arzın halikı olduğunu ikrar ve i'tiraf ederlerken tenakuza bak ki bir de tutarlar Allaha kullarından bir cüz

yaparlar. Burada bir kaç ma'nâ vardır. Evvelâ hulûlü ibtaldır. Çünkü Hulûliyye Allahı kullarından bir cüz yapmış olur. İkincisi veled isnad edenleri zemdir. Çünkü çocuk babasının cüz'ünden hasıl olduğu için onun

cüz'üdür. Üçüncüsü müşrikler her ma'buda bir hissa vermekle Allaha kullarının küllünü değil, yalnız bir

cüz'ünü tanımış, yalnız bir hissa vermiş oluyorlar. Diğer hissalar diğer taptıklarının sayılmış olur

﴿ ۱۶ ﴾ إِنَّ الْإِنْسَانَ لَكَفُورٌ مُّبِينٌ ﴿ ۱۷ ﴾ çünkü insan çok nankördür, ap açık - zira küfür ve şirk

nankörlüğün en açığıdır. Allahın hepsini halık olduğu ma'lûm iken sonra dönüp halıkı mahlûktan veya

mahlûki halıktan cüz yapmak yâhud halıkın mahlûkunu tamamen kendinin saymayıp şirk koşmak ap açık

küfür ve küfrandır.

﴿ ۱۶ ﴾ أَمْ اتَّخَذَ مِمَّا يَخْلُقُ بَنَاتٍ وَأَصْفِيكُمْ بِالْبَنِينَ ﴿ ۱۷ ﴾
وَإِذَا بُشِّرَ أَحَدُهُمْ بِمَا ضَرَبَ لِلرَّحْمَنِ مَثَلًا ظَلَّ وَجْهُهُ مُسْوَدًّا
وَهُوَ كَظِيمٌ ﴿ ۱۸ ﴾ أَوْ مَن يَنْشُرُوا فِي الْحَلِيَةِ وَهُوَ فِي الْخِصَامِ
غَيْرٌ مُّبِينٌ ﴿ ۱۹ ﴾

﴿١٩﴾ وَجَعَلُوا الْمَلَائِكَةَ الَّذِينَ هُمْ عِبَادُ الرَّحْمَنِ أَنْثًا
أَشْهَدُوا خَلْقَهُمْ سَتُكْتَبُ شَهَادَتُهُمْ وَيَسْأَلُونَ ﴿٢٠﴾ وَقَالُوا لَوْ
شَاءَ الرَّحْمَنُ مَا عَبَدْنَاهُمْ مَالَهُمْ بِذَلِكَ مِنْ عِلْمٍ إِنْ هُمْ إِلَّا
يَخْرُصُونَ ﴿٢١﴾ أَمْ أَتَيْنَاهُمْ كِتَابًا مِنْ قَبْلِهِ فَهُمْ بِهِ
مُتَمَسِّكُونَ ﴿٢٢﴾ بَلْ قَالُوا إِنَّا وَجَدْنَا آبَاءَنَا عَلَىٰ أُمَّةٍ وَإِنَّا
عَلَىٰ آثَارِهِمْ مُهْتَدُونَ ﴿٢٣﴾ وَكَذَلِكَ مَا أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ فِي
قَرْيَةٍ مِنْ نَذِيرٍ إِلَّا قَالَ مُتْرَفُوهَا إِنَّا وَجَدْنَا آبَاءَنَا عَلَىٰ أُمَّةٍ وَإِنَّا
عَلَىٰ آثَارِهِمْ مُقْتَدُونَ ﴿٢٤﴾ قَالَ أُولُو جُنُودٍ بَاهِدَىٰ مِمَّا
وَجَدْتُمْ عَلَيْهِ آبَاءَكُمْ قَالُوا إِنَّا بِمَا أُرْسِلْتُمْ بِهِ كَافِرُونَ
﴿٢٥﴾ فَانْتَقَمْنَا مِنْهُمْ فَانظُرْ كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُكذِبِينَ ﴿٢٦﴾

Meali Şerifi

Yoksa o, yaratıp durduğu mahlûklarından kendine kızlar edindi de oğullarla imtiyazı size mi verdi? 15

Halbuki içlerinden biri o Rahmana fırlattığı mesel ile kendisi tebşir kılındığı vakit yüzü simsiyah oluyor da

kederinden yutkunup yutkunup dolukuyor 16 Ya o zînet içinde yetiştirilecek de

muhasamaya

Sh:»4270

gelince beceremeyecek olanı öyle mi? 17 Rahmanın kulları olan Melâikeyi de dişi yaptılar, yaradılışlarına

şâhid mi idiler? Şehadetleri yazılacak ve sorguya çekilecekler 18 Bir de dediler ki Rahman dilese idi biz

onlara tapmazdık, bu babda onların bir ilimleri yoktur sâde atıyorlar 19 Yoksa biz onlara bundan evvel bir

kitab vermişiz de ona mı tutunuyorlar? 20 Hayır, şöyle dediler: bizler, atalarımızı bir ümmet üzerinde

bulduk, biz de onların izlerince giderek murada ireriz 21 Yine böyle senden evvel hangi memlekette bir

nezîr gönderdikse onun refahlı takımı demişti ki: bizler atalarımızı bir ümmet üzerinde bulduk biz de onların

izlerine uyarız 22 Ya, dedi: size atalarınızı üzerinde bulunduğunuzdan daha doğrusunu getirdimse de mi?

Ha! dediler: biz o sizin gönderildiğiniz şeylere inanmıyoruz 23 Onun üzerine biz de onlardan intikamını

aldık da bak o tekzip edenlerin akıbeti nasıl oldu? 24

22. Arkasına düşülecek bir cemaat veya tarikat, millet.

﴿٢٦﴾ وَاذْ قَالَ اِبْرٰهِيْمُ لِاَبِيْهِ وَقَوْمِهٖ اِنِّىۤ اَبْرَءٌ مِّمَّا تَعْبُدُوْنَ
﴿٢٧﴾ اِلَّا الَّذِىۤ فَطَرَنِيۤ فَاِنَّهٗ سَيَهْدِيۤنِ ﴿٢٨﴾ وَجَعَلَهَا كَلِمَةً
بَاقِيَةً فِىۤ عَقْبِهٖ لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُوْنَ ﴿٢٩﴾ بَلْ مَتَّعْتُ هٰٓؤُلَآءِ وَاَبَآءَهُمْ
حَتّٰى جَآءَهُمُ الْحَقُّ وَرَسُولٌ مُّبِيْنٌ ﴿٣٠﴾ وَلَمَّا جَآءَهُمُ الْحَقُّ
قَالُوْا هٰذَا سِحْرٌ وَّآنَا بِهٖ كَافِرُوْنَ ﴿٣١﴾

Sh:»4271

﴿٣١﴾ وَقَالُوْا لَوْلَا نَزَّلَ هٰذَا الْقُرْآنُ عَلٰى رَجُلٍ مِّنَ الْقَرْيَتَيْنِ
عَظِيْمٍ ﴿٣٢﴾ اَهْمُ يَقْسِمُوْنَ رَحْمَتَ رَبِّكَ نَحْنُ قَسَمْنَا بَيْنَهُمْ
مَعِيْشَتَهُمْ فِى الْحَيٰوةِ الدُّنْيَا وَرَفَعْنَا بَعْضَهُمْ فَوْقَ بَعْضٍ دَرَجٰتٍ
لِّيَتَّخِذَ بَعْضُهُمْ بَعْضًا سَخِرِيًّا وَرَحْمَتُ رَبِّكَ خَيْرٌ مِّمَّا يَجْمَعُوْنَ
﴿٣٣﴾ وَلَوْلَا اَنْ يَّكُوْنَ النَّاسُ اُمَّةً وَّاحِدَةً لَّجَعَلْنَا لِمَنْ يَّكْفُرُ
بِالرَّحْمٰنِ لِبُيُوْتِهِمْ سُقْفًا مِّنْ فِضَّةٍ وَمَعَارِجَ عَلَيْهَا يَظْهَرُوْنَ
﴿٣٤﴾ وَلِبُيُوْتِهِمْ اَبْوَابًا وَسُرَرًا عَلَيْهَا يَتَّكُوْنَ ﴿٣٥﴾ وَزُخْرَفًا

وَأَنْ كُلُّ ذَلِكُمْ لَمَّا مَتَاعُ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةُ عِنْدَ رَبِّكَ
لِلْمُتَّقِينَ

Meali Şerifi

Bir vakit da İbrahim babasına ve kavmına dedi: haberiniz olsun ben o sizin taptıklarınızdan biriyim 25 O

beni yaratandan başka, zira odur ki beni irdirecektir 26 Ve onu ardında (zürriyyetinde) kalan bir kelime

yaptı gerek ki rücu' edeler 27 Fakat şunları ve atalarını ta kendilerine hakk ve bir Resuli mübîn gelinceye

kadar müstefid edip yaşattım 28 Yaşattım da

Sh:»4272

kendilerine hakk gelince "bu bir sihirdir, biz buna inanmayız" dediler 29 Ve "ne olurdu şu Kur'an iki

memleketten bir büyük adama indirilse idi" dediler 30 Rabbının rahmetini onlar mı taksim ediyorlar?

Onların o Dünya hayattaki maışetlerini aralarında biz taksim ettik ve bir kısmını diğerinin derecelerle üstüne

çıkardık ki ba'zısı ba'zısını tutsun, çalıştırsın rabbının rahmeti ise onların toplayıp durduklarından daha

hayırlıdır 31 Ve eğer insanlar hep (küfre sapacak) bir ümmet olacak olması idi biz o Rahmana küfreden

kimselerin her halde evlerine gümüşten tavanlar ve üzerlerinde çıkacakları asansörler 32 Ve odalarına

kapılar ve üzerlerine kurulacakları koltuklar kanepeler 33 Ve altın ziynetler yapardık ve doğrusu bütün

bunlar Dünya hayatın geçici metai, rabbının indinde 34 Ahiret ise korunan müttfekiler içindir 35

28. ﴿وَجَعَلَهَا كَلِمَةً بَاقِيَةً فِي عَقْبِهِ﴾ Ve bu tevhid kelimesini İbrahim akabinde,

ya'ni zürriyyetinde bir kelimeyi bâkiye kıldı - « وَوَصَّىٰ بِهَا إِبْرَاهِيمَ بَنِيهِ وَيَعْقُوبَ ۗ »

sûrei «Bakare» ye bak. Yâhud Allah onu onun zürriyyetinde ibka buyurdu. Onun için onun zürriyyetinde

Allahı tevhid eden hiç eksik olmadı. ﴿لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ﴾ ki rücu' edeler - dalâle şirke düşenler

muvahhidlerin ihtarı ile o kelimeye dönsünler 29. ﴿بَلْ﴾ fakat rücu' etmediler ﴿هُوَآءِ﴾

şunlar, Resulullah'a muasır olanlar, ezcümle Kureyş 31.

﴿وَقَالُوا لَوْلَا نُزِّلَ هَذَا الْقُرْآنُ عَلَىٰ رَجُلٍ مِّنَ الْقَرْيَتَيْنِ عَظِيمٍ﴾

nolurdu bu Kur'an karyeteynden büyük bir adama indirilse idi? dediler -

KARYETEYN, Mekke ile Taif, demek ki Kur'anın güzelliğini hissediyorlar da onu Peygambere

yakıştıramıyorlar, zavallılar büyüklüğü Dünya malı, Dünya cahı ile

Sh:»4273

sanıyorlar Mekke'de Velîd ibni Mugîre, Taifte Urvetibni Mes'udissekâfî gibi Dünyaca zengin gördükleri

kimseleri Peygamberden büyük addediyorlar da Kur'anı da onlara lâîyk görüyorlar, Allah tealâ da redd-ü

tevbih ile buyuruluyor ki 32. ﴿أَهْمُ يَقْسِمُونَ رَحْمَتَ رَبِّكَ ۗ خ ۗ﴾

33. ﴿وَلَوْلَا أَنْ يَكُونَ النَّاسُ أُمَّةً وَاحِدَةً﴾ bütün insanlar bir ümmet

oluvorecek olmasa idi - ya'ni insanları hep kâfir edecek derecede küfre teşvik eylemek lâzım gelmeseydi

﴿لَجَعَلْنَا لِمَنْ يَكْفُرُ بِالرَّحْمَنِ﴾ Rahmana küfreden kimseler için her halde

﴿لَبِئُوتِهِمْ سُقْفًا مِنْ فِضَّةٍ﴾ yapardık evlerine gümüşten tavanlar

﴿وَمَعَارِجَ عَلَيْهَا يَظْهَرُونَ﴾ ve üzerlerine çıkacakları mi'raclar: asansörler 34.

﴿وَسُرُرًا﴾ ve odalarına kapılar - hep gümüşten yâhud altından ﴿وَلَبِئُوتِهِمْ أَبْوَابًا﴾

ve serirler - kanape, koltuk, sandalye ﴿عَلَيْهَا يَتَّكُونَ﴾ ki üzerlerine kurulurlar 35.

﴿وَزُخْرُفًا﴾ hem de zuhruf - ya'ni altın yaldızlı, nakışlar, ziynetler yapardık

﴿وَإِنْ كُلُّ ذَلِكَ﴾ bunlar ise hakikatte hiç bir şey değil

﴿لَمَّا مَتَاعُ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا﴾ ancak Dünya hayatın aldatıcı metadır

﴿٣٦﴾ وَمَنْ يَعِشْ عَنْ ذِكْرِ الرَّحْمَنِ نُقِضَ لَهُ شَيْطَانًا فَهُوَ لَهُ
قَرِينٌ ﴿٣٧﴾ وَإِنَّهُمْ لَيَصُدُّونَهُمْ عَنِ السَّبِيلِ وَيَحْسَبُونَ أَنَّهُمْ
مُهْتَدُونَ ﴿٣٨﴾ حَتَّىٰ إِذَا جَاءَنَا قَالَ يَا لَيْتَ بَيْنِي وَبَيْنَكَ بُعْدَ
الْمَشْرِقَيْنِ فَبِئْسَ الْقَرِينُ ﴿٣٩﴾ وَلَنْ يَنْفَعَكُمُ الْيَوْمَ إِذْ ظَلَمْتُمْ
أَنَّكُمْ فِي الْعَذَابِ مُشْتَرِكُونَ ﴿٤٠﴾ أَفَأَنْتَ تَسْمَعُ الصَّمَّ أَوْ
تَهْدِي الْعُمَىٰ وَمَنْ كَانَ فِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ ﴿٤١﴾ فَمَا نَنْدُهَبَنَّ
بِكَ فَمَا مِنْهُمْ مُنْتَقِمُونَ ﴿٤٢﴾ أَوْ نُرِيَنَّكَ الَّذِي وَعَدْنَاهُمْ
فَمَا عَلَيهِمْ مُقْتَدِرُونَ ﴿٤٣﴾ فَاسْتَمْسِكْ بِالَّذِي أُوحِيَ إِلَيْكَ
إِنَّكَ عَلَىٰ صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ﴿٤٤﴾ وَإِنَّهُ لَذِكْرٌ لَكَ وَلِقَوْمِكَ
وَسَوْفَ تَسْأَلُونَ ﴿٤٥﴾ وَسْأَلُ مَنْ أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ مَنْ رُسُلُنَا
أَجْعَلْنَا مِنْ دُونِ الرَّحْمَنِ إِلَهًا يُعْبَدُونَ ﴿٤٦﴾

Meali Şerif

Ve her kim Rahmanın zikrinden teâmî ederse biz ona bir Şeytan sardırırız artık o ona arkadaştır 36 Ve

her halde onlar onları yoldan çıkarırlar, onlar ise onları doğru sanırlar 37 Nihayet bize geldiği vakit ah, der:

keşke benimle senin aranda iki maşrik bu'du olsa idi! sen ne kötü arkadaşmışın

Sh:»4275

38 Böyle demek bugün size hiç de faide vermez, çünkü zulmettiniz, hepiniz azâbda müştereksinizdir 39 O

halde sen mi işittireceksin o sağırlara? Yâhud hidâyet edeceksin, o körlere ve açık bir dalâl içinde

bulunanlara 40 Şu halde şayed biz seni alır götürür isek elbette onlardan intikam alacağız 41 Yâhud

onlara yaptığımız va'di sana gösterirsek şübhe yok ki biz ona da muktediriz 42 Sen hemen o sana

vahyolunana tutun muhakkak ki sen doğru bir yol üzerindesin 43 Ve muhakkak ki o, hem senin için, hem

kavmin için bir şereftir ve ileride ondan mes'ul olacaksınız 44 Senden evvel gönderdiklerimize sor

Resullerimizden! biz Rahmandan başka ibadet olunacak ilâhlar yapmış mıyız? 45

36. ﴿وَمَنْ يَعِشْ﴾ - AŞÂ, gözde bir nevi za'f ve tavuk karanlığı ta'bir olunan görmemezlik, bir

nevi körlük. Fakat burada murad öyle körlük edip de görmemezlikten gelmektir.

﴿ذِكْرِ الرَّحْمَنِ﴾ Rahmanın zikri - Kur'an, ya'ni her kim Kur'andan göz yumup görmemezlik

eder, onun irşadını dinlemezse ki Kureyş böyle yapmışlardı « لَوْلَا نُزِّلَ هَذَا الْقُرْآنُ »

ilh.. demişlerdi.

45. ﴿وَسَأَلْ مَنْ أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ مِنْ رُسُلِنَا﴾ - bundan

murad Enbiyanın icmaı ile tevhide istişhaddır ki bununla hem o icma' ihbar edilmiş, hem te'yidi zımında

teharri emr olunmuştur. Ya'ni haberin olsun ki Peygamberlerin hepsi Allahdan başka ma'bud olmadığına

müttefiktir. Hiç birisi müşrikliği, putperestliği kabul etmemiştir, istersen ümmetlerinin mü'min ulemasından,

eserlerinden ve ruhlarından sor, yâhud ictihad ile tedkık edip istidlâl eyle. İbni Abbastan Atâ şöyle rivayet

etmiştir ki Resulullah Mescidi Aksâya isra olunduğu vakit Allah tealâ bütün mürselîni ba's buyurdu, Cebrail

ezan okudu, kamet getirdi, ya Muhammed! geç öne bunlara namaz kıldır dedi,

Resulullah namazdan fariğ olduktan sonra Cebrail ya Muhammed! dedi «

«وَسَعَلَ مَنْ أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ مِنْ رُسُلِنَا الْاِيَةِ Aleyhisselâtu vesselâm

da sormam, çünkü şekketmiyorum buyurdu.

﴿٤٦﴾ وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا مُوسَىٰ بِآيَاتِنَا إِلَىٰ فِرْعَوْنَ وَمَلَئِهِ فَقَالَ
إِنِّي رَسُولُ رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿٤٧﴾ فَلَمَّا جَاءَهُمْ بِآيَاتِنَا إِذَا هُمْ
مِنْهَا يَضْحَكُونَ ﴿٤٨﴾ وَمَا نُرِيهِمْ مِنْ آيَةٍ إِلَّا هِيَ أَكْبَرُ مِنْ
أُخْتِهَا وَأَخَذْنَا هُمْ بِالْعَذَابِ لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ ﴿٤٩﴾ وَقَالُوا يَا
أَيُّ السَّاحِرِ ادَّعُ لَنَا رَبَّكَ بِمَا عَهِدَ عِنْدَكَ إِنَّا لَمُهْتَدُونَ
﴿٥٠﴾ فَلَمَّا كَشَفْنَا عَنْهُمْ الْعَذَابَ إِذَا هُمْ يَنْكُثُونَ ﴿٥١﴾
وَنَادَىٰ فِرْعَوْنُ فِي قَوْمِهِ قَالَ يَا قَوْمِ أَلَيْسَ لِي مُلْكُ مِصْرَ وَهَذِهِ
الْأَنْهَارُ تَجْرِي مِنْ تَحْتِي أَفَلَا تُبْصِرُونَ ﴿٥٢﴾ أَمْ أَنَا خَيْرٌ مِنْ
هَذَا الَّذِي هُوَ مَهِينٌ وَلَا يَكَادُ يُبِينُ ﴿٥٣﴾ فَلَوْلَا أُلْقِيَ عَلَيْهِ
أَسْوِرَةٌ مِنْ ذَهَبٍ أَوْ جَاءَ مَعَهُ الْمَلَأِكَةُ مُقْتَرِنِينَ ﴿٥٤﴾

﴿٥٤﴾ فَاسْتَخَفَّ قَوْمَهُ فَاطَاعُوهُ إِنَّهُمْ كَانُوا قَوْمًا فَاسِقِينَ
﴿٥٥﴾ فَلَمَّا اسْفُونَا أَنْتَقَمْنَا مِنْهُمْ فَأَغْرَقْنَاهُمْ أَجْمَعِينَ ﴿٥٦﴾
فَجَعَلْنَاهُمْ سَلَفًا وَمَثَلًا لِلْآخِرِينَ ﴿٥٧﴾

Meali Şerifi

Celâlim hakkı için Musâyı âyetlerimizle Fir'avne ve cem'iyetine gönderdik, vardı haberiniz olsun, dedi:

ben bütün âlemlerin rabbının Resulüyüm 46 Vaktâ ki onlara böyle âyetlerimizle vardı, birdenbire onlar

bunlara gülüverdiler 47 Her ne âyet de gösteriyorsak onlara mutlak birbirinden büyüktü, tuttuk onları azâba

da çektik ki rücu' edeler 48 Bu halde diyorlardı ki: gel ey sâhir! bizim için rabbına bir duâ et, sende olan

ahdi hurmetine, çünkü biz artık yola geleceğiz 49 Bunun üzerine kendilerinden azâbı açtığımız vakıt da

derhal cayiverdiler 50 Ve Fir'avn kavminin içinde şöyle bağırdı: ey kavmim! Mısır mülkü benim ve hep şu

nehirler benim altımdan akıyor değil mi? Artık gözünüzü açsanız a 51 Yoksa ben şundan daha hayırlı değil

miyim ki o hem hakîr hem de meramını anlatamıyor 52 Eğer o dediği gibi ise üzerine altın bilezikler atılsa

ya! Yâhud yanında Melâikeler dizilse gelse ya! 53 Bu suretle kavminı istihfaf etti onlar da ona itaat

eylediler, çünkü dînden çıkmış fâsık bir kavim idiler 54 Böyle vaktâ ki bizi gadaba da'vet ettiler biz de

kendilerinden intikam aldık hepsini birden gark ediverdik 55 Gark ediverdik de onları sonrakiler için hem

bir selef hem bir mesel kıldık 56

46. ﴿وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا مُوسَىٰ﴾ - bu kıssanın sevkinde iki vechi münasebet vardır. Kureyş,

Peygamberin Dünya serveti

Sh:»4278

olmadığından dolayı büyüklüğünü takdir etmedikleri gibi Firavn de Hazreti Musâya karşı «

﴿أَلَيْسَ لِي مَلِكٌ مِصْرَ﴾ diye öyle gururlanmıştı, bu suretle bu kıssa Peygamberi tesliye ve

takviye ile hasımlarını inzar sadedindedir. Bir de « وَسَعَلَ مَنْ أَرْسَلْنَا ﴾ suâli üzerine bir cevabı

dahi tezammun eder. Binaenaleyh asıl maksad kıssanın tekrarı değil, bu cevabların takriridir. Bununla

beraber nefsi kıssada da diğer yerlerde bulunmayan nükteler dahi eksik değildir.

﴿٥٧﴾ ﴿وَلَمَّا ضُرِبَ ابْنُ مَرْيَمَ مَثَلًا إِذَا قَوْمُكَ مِنْهُ يَصِدُونُ﴾
﴿٥٨﴾ ﴿وَقَالُوا ءَالِهَتُنَا خَيْرٌ أَمْ هُوَ مَا ضَرَبُوهُ لَكَ إِلَّا جَدَلًا بَلْ

هُم قَوْمٌ خَصِمُونَ ﴿٥٩﴾ اِنَّ هُوَ اِلَّا عَبْدٌ اَنْعَمْنَا عَلَيْهِ وَجَعَلْنَاهُ
مَثَلًا لِّبَنِي اِسْرَائِيلَ ﴿٦٠﴾ وَلَوْ نَشَاءُ لَجَعَلْنَا مِنْكُمْ مَلَائِكَةً فِي
الْاَرْضِ يَخْلُقُونَ ﴿٦١﴾ وَاِنَّهُ لَعَلِمٌ لِّلسَّاعَةِ فَلَا تَمْتَرُنَّ بِهَا
وَاتَّبِعُونِ هٰذَا صِرَاطٌ مُّسْتَقِيمٌ ﴿٦٢﴾ وَلَا يَصُدَّنَّكُمُ الشَّيْطَانُ
اِنَّهُ لَكُمْ عَدُوٌّ مُّبِينٌ ﴿٦٣﴾ وَلَمَّا جَاءَ عِيسَى بِالْبَيِّنَاتِ قَالَ قَدْ
جِئْتُكُمْ بِالْحِكْمَةِ وَالْبَيِّنَاتِ لَكُمْ بَعْضَ الَّذِي تَخْتَلَفُونَ فِيهِ
فَاتَّقُوا اللَّهَ وَاَطِيعُوا

Sh:»4279

﴿٦٤﴾ اِنَّ اللَّهَ هُوَ رَبِّي وَرَبُّكُمْ فَاعْبُدُوهُ هٰذَا صِرَاطٌ مُّسْتَقِيمٌ
﴿٦٥﴾ فَاخْتَلَفَ الْاَحْزَابُ مِنْ بَيْنِهِمْ فَوَيْلٌ لِّلَّذِينَ ظَلَمُوا مِنْ
عَذَابِ يَوْمِ الْاَلِيمِ ﴿٦٦﴾ هَلْ يَنْظُرُونَ اِلَّا السَّاعَةَ اَنْ تَاتِيَهُمْ
بَغْتَةً وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ ﴿٦٧﴾ الْاَخِلَاءُ يَوْمَئِذٍ بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ عَدُوٌّ
اِلَّا الْمُتَّقِينَ

Meali Şerif

Ve vaktâ ki Meryemin oğlu bir mesel olarak ortaya atıldı derhal kavmin ondan çığrıştılar 57 Ya! dediler:

bizim ilâhlarımız mı hayırlı? Yoksa o mu? Bunu sana sırf bir cidal olarak fırlattılar, doğrusu onlar çok

husumetli bir kavimdirler 58 Hayır o ilâh değil, halîs bir kuldur, biz ona in'am ettik ve kendisini Benî İsrâîl

için bir mesel yaptık 59 Ve dilersek sizlerden de Melâike yaparız Arzda halef olurlar 60 Ve hakkikat o, saat

için bir ilimdir, onun için sakın o saatin geleceğinde şekk etmeyin de bana tabi' olun, işte bu yegâne doğru

yoldur 61 Ve sakın sizi Şeytan çelmesin, çünkü o size belli bir düşmandır 63 İsâ da o beyyinelerle geldiği

vakit şöyle dedi: ben size hikmet ile ve ihtilâf edip durduğunuz şeylerin ba'zısını size beyan edeyim diye

geldim, onun için Allahdan korkun ve bana itaat edin, işte bu yegâne doğru yoldur 64 Sonra o hizibler

kendi aralarında ihtilâf ettiler, onun için elîm bir günün azâbından vay o zulmedenlere 65 Hep o saate, hiç

farkında değillerken ansızın onun başlarına gelivermesine

Sh:»4280

bakıyorlar 66 Dostlar o gün birbirlerine düşmandırlar, müstesnâ ancak müttekîler 67

57. ﴿وَلَمَّا ضُرِبَ ابْنُ مَرْيَمَ مَثَلًا﴾ İbni Meryem bir mesel olarak ortaya atılınca -

ya'ni «

وَسَعَلَ مَنْ أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ مِنْ رُسُلِنَا أَجَعَلْنَا مِنْ دُونِ
الرَّحْمَنِ إِلَهًا يُعْبَدُونَ» buyurulmasına karşı Nesâranın İsâya ilâh ve ibnullah dedikleri bir

i'tiraz misali olarak ileri sürüldüğü zaman ﴿إِذَا قَوْمُكَ مِنْهُ يَصِدُّونَ﴾ birdenbire kavmin,

ya'ni Kureyş ondan keyiflenerek hahh, hahh diye haykırıyorlardı 58.

﴿وَقَالُوا ءَالِهَتُنَا خَيْرٌ أَمْ هُوَ﴾ ya, bizim ilâhlarımız mı daha hayırlı yoksa o mu?

dediler - Bunlar sûrenin başında geçtiği üzere Melâikeye Allahın kızları diyorlar ve onları ma'bud ittihaz

edip namlarına putlar dikerek ibadet ediyorlardı. Şimdi Hıristiyanların İsâya ilâh dedikleri mevzuı bahs

olunca keyiflenerek bir velvele ile diyorlar ki bizim ilâh deyip ibadet ettiğimiz Melâkiler Meryemin oğlundan

daha hayırlı değil mi, o ilâh oluyor da bizimkiler neye olmasın

﴿مَا ضَرَبُوهُ لَكَ إِلَّا جَدَلًا﴾ onu sana sırf bir cedel olarak iyrad ediyorlar - o i'tirazın

hakk olduğuna kani olup ta bir hakkı ızhar eylemek için münazara değil gûya seni ilzam edeceklermiş gibi

mücerred cedel için onu ileri sürüyorlardı ﴿بَلْ هُمْ قَوْمٌ خَصِمُونَ﴾ doğrusu onlar çok

husumetçi adamlar - husumette şedid, çekişmeğe harfıs, niza'da mahir kimseler, onların i'tirazlarını ve

hallerini böyle hikâye ettikten sonra hakikatın beyaniyle mes'elenin halli ve cevabın tahkiki için buyruluyor

ki 59. ﴿اِنَّ هُوَ﴾ o, Meryemin oğlu Isâ hakikatte başka bir şey değildir, ne ilâhtır, ne de Allahın
oğludur ﴿اِلَّا عَبْدٌ﴾ ancak

Sh:»4281

bir abid, halîs bir kuldur ﴿اَنْعَمْنَا عَلَيْهِ﴾ ki biz ona in'am etmişizdir - nübüvvet ve risalet
vermişiz ﴿وَجَعَلْنَاهُ مَثَلًا لِّبَنِي إِسْرَائِيلَ﴾ ve onu Benî İsrâil için bir mesel

kılmışızdır - Benî İsrâil için imtisal nümunesi olmak üzere acîb bir âyet bir kudret delîli ki dillerinde dasitan

olmuştur. Yoksa dedikleri gibi ilâh ve ibnullah değil. 60.

﴿وَلَوْ نَشَاءُ لَجَعَلْنَا مِنْكُمْ مَلَائِكَةً﴾ dilerseniz elbet sizlerden de Melâike yapardık -

İsâyı Benî İsrâil için mesel olarak yaratıp Meryemden doğurduğumuz gibi sizlerden de Melekler doğurarak

o sizin Allahın kızları ilâhlarımız dediğiniz Melâike evlâdınız olur ﴿فِي الْأَرْضِ يَخْلَفُونَ﴾

Arzda size halef olurlar. Yâhud hılâfet yaparlardı 61. ﴿وَإِنَّهُ لَعِلْمٌ لِّلسَّاعَةِ﴾ muhakkak ki o

saat için bir ilimdir de - saatin geleceğini ölümlerin dirilip kıyam edeceğini bildiren bir delîl ve alâmettir.

Çünkü Isâ gerek zuhuru ve gerek emvati ihya mu'cizesi ve gerek emvati kıyamını haber vermesi i'tibariyle

Kıyametin vaki' olacağına bir delil olduğu gibi hadîste vârid olduğuna göre nüzülü de eşratı saattendir.

﴿وَآتَّبِعُونِ﴾ de onun için sakın onda, ya'ni saatte şekketmeyin ﴿فَلَا تَمْتَرُنَّ بِهَا﴾

bana tâbi' olun - ya'ni benim hidayetime, şerîfetime göre sâde bana ıbadet ve ubudiyet edin, başka

ma'budlar peşinde gitmeyin ﴿هَذَا صِرَاطٌ مُسْتَقِيمٌ﴾ işte bu biricik doğru yoldur. - Ki onu

tutan dalâle düşmez 62. ﴿وَلَا يَصُدَّنَّكُمُ الشَّيْطَانُ﴾ ve sakın sizi Şeytan çelmesin - bu

doğru yoldan o hak tâbiyyetinden saptırmasın ﴿إِنَّهُ لَكُمْ عَدُوٌّ مُّبِينٌ﴾ çünkü o

size

Sh:»4282

açık bir düşmandır. - Kendi gizli olsa da düşmanlığı açıktır, zira sizi Cennetten çıkardı belâlara soktu. Şimdi

asıl mevzuı bahsolan İsânın ülûhiyyeti mes'elesinin açık halline gelelim. İsâ hiç bir zaman öyle bir da'vada

bulunmamış olduğunu göstermek için buyuruluyor ki 63.

﴿وَلَمَّا جَاءَ عِيسَىٰ بِالْبَيِّنَاتِ﴾ vaktâ ki İsâ o beyyinelerle, açık mu'cizelerle geldi

﴿قَالَ﴾ şöyle dedi ﴿قَدْ جِئْتُكُمْ بِالْحِكْمَةِ﴾ ben size hikmet ile, ya'ni nübüvvet ve

kitab ile geldim ﴿وَلِأُبَيِّنَ لَكُمْ بَعْضَ الَّذِي تَخْتَلَفُونَ فِيهِ﴾ hem de

hakkında ihtilâf edip durduğunuz şeylerin ba'zısını beyan edeyim diye geldim

﴿فَاتَّقُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا﴾ onun için Allahdan korkun ve bana itaat edin - tebligatımı

﴿إِنَّ اللَّهَ هُوَ رَبِّي وَرَبُّكُمْ﴾ haberiniz olsun Allah benim

﴿فَاعْبُدُوهُ﴾ rabbim sizin de rabbiniz ancak odur onun için hep ona ibadet edin - ancak onu

﴿هَذَا صِرَاطٌ مُسْتَقِيمٌ﴾ ma'bud tanıyın işte bu biricik doğru yoldur. - İşte İsa böyle dedi,

onun bütün tebligatının hulâsası budur. (Sûrei « بقره » ye ve Sûrei « مریم » e de bak) 65.

﴿فَاخْتَلَفَ الْأَحْزَابُ مِنْ بَيْنِهِمْ﴾ sonra hizibler: her biri bir maksadla toplanan

fırkalar kendi aralarında ihtilâf çıkardılar - Yehudiler başka söylediler, Nasâra da muhtelif fırkalara ayrıldılar,

﴿فَوَيْلٌ لِلَّذِينَ ظَلَمُوا﴾ ilâh ibnillah lâflarını da onlar çıkardılar artık vay o zulmedenlere -

gerek ifrat ve gerek tefrit suretile haksızlık eden hiziblere

Sh:»4283

﴿مِنْ عَذَابِ يَوْمِ الْيَمِّ﴾ elîm bir günün azâbından - ki Kıyamet günüdür. 66.

﴿هَلْ يَنْظُرُونَ إِلَّا السَّاعَةَ﴾ hepsi başka değil, yalnız saate bakıyorlar. - Gerek o

hiziblerden gerek Kureyişten bütün o zalimler hep o azâb saatinin gelmesine bakıyorlar.

﴿أَنْ تَأْتِيَهُمْ بَغْتَةً وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ﴾ ki farkında değillerken ansızın kendilerini

﴿٦٨﴾ يَا عِبَادِ لَا خَوْفٌ عَلَيْكُمُ الْيَوْمَ وَلَا أَنْتُمْ تَحْزَنُونَ
﴿٦٩﴾ الَّذِينَ آمَنُوا بآيَاتِنَا وَكَانُوا مُسْلِمِينَ ﴿٧٠﴾ ادْخُلُوا
الْجَنَّةَ أَنْتُمْ وَأَزْوَاجُكُمْ تُحْبَرُونَ ﴿٧١﴾ يُطَافُ عَلَيْهِمْ بِصِحَافٍ
مِنْ ذَهَبٍ وَأَكْوَابٍ وَفِيهَا مَاتَشْتَهِيهِ الْأَنْفُسُ وَتَلَذُّ الْأَعْيُنُ وَأَنْتُمْ
فِيهَا خَالِدُونَ ﴿٧٢﴾ وَتِلْكَ الْجَنَّةُ الَّتِي أُورِثْتُمُوهَا بِمَا كُنْتُمْ
تَعْمَلُونَ ﴿٧٣﴾ لَكُمْ فِيهَا فَاكِهَةٌ كَثِيرَةٌ مِنْهَا تَأْكُلُونَ ﴿٧٤﴾
إِنَّ الْمُجْرِمِينَ فِي عَذَابِ جَهَنَّمَ خَالِدُونَ ﴿٧٥﴾ لَا يُفْتَرُ عَنْهُمْ
وَهُمْ فِيهِ مُبْلِسُونَ ﴿٧٦﴾ وَمَا ظَلَمْنَاهُمْ وَلَكِنْ كَانُوا هُمْ
الظَّالِمِينَ ﴿٧٧﴾ وَنَادَوْا يَا مَالِكُ لِيَقْضِ عَلَيْنَا رَبُّكَ قَالَ
انْكُم مَّا كُنْتُمْ

﴿٧٨﴾ لَقَدْ جِئْنَاكُمْ بِالْحَقِّ وَلَكِنَّ أَكْثَرَكُمْ لِلْحَقِّ كَارِهُونَ

﴿٧٩﴾ أَمْ أBRَمُوا أَمْرًا فَآنَا مُBRَمُونَ ﴿٨٠﴾ أَمْ يَحْسَبُونَ أَنَا
 لَا نَسْمَعُ سِرَّهُمْ وَنَجْوَاهُمْ بَلَىٰ وَرُسُلْنَا لَدَيْهِمْ يَكْتُبُونَ ﴿٨١﴾
 قُلْ إِنْ كَانَ لِلرَّحْمَنِ وَلَدٌ فَآنَا أَوَّلُ الْعَابِدِينَ ﴿٨٢﴾ سُبْحَانَ
 رَبِّ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ رَبِّ الْعَرْشِ عَمَّا يَصِفُونَ ﴿٨٣﴾
 فَذَرَهُمْ يَخُوضُوا وَيَلْعَبُوا حَتَّىٰ يُلَاقُوا يَوْمَهُمُ الَّذِي يُوعَدُونَ
 ﴿٨٤﴾ وَهُوَ الَّذِي فِي السَّمَاءِ إِلَهُ وَفِي الْأَرْضِ إِلَهُ وَهُوَ
 الْحَكِيمُ الْعَلِيمُ ﴿٨٥﴾ وَتَبَارَكَ الَّذِي لَهُ مُلْكُ السَّمَوَاتِ
 وَالْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا وَعِنْدَهُ عِلْمُ السَّاعَةِ وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ ﴿٨٦﴾
 وَلَا يَمْلِكُ الَّذِينَ يَدْعُونَ مِنْ دُونِهِ الشَّفَاعَةَ إِلَّا مَنْ شَهِدَ بِالْحَقِّ
 وَهُمْ يَعْلَمُونَ ﴿٨٧﴾ وَلَعِنَ سَأَلْتَهُمْ مَنْ خَلَقَهُمْ لَيَقُولُنَّ اللَّهُ
 فَآنَىٰ يُؤَفِّكُونَ ﴿٨٨﴾ وَقِيلَ يَا رَبِّ إِنْ هُوَ إِلَّا قَوْمٌ لَا يَوْمِنُونَ
 ﴿٨٩﴾ فَاصْفَحْ عَنْهُمْ وَقُلْ سَلَامٌ فَسَوْفَ يَعْلَمُونَ ﴿٩٠﴾

Meali Şerif

Ey benim kullarım! size hiç korku yoktur bu gün ve siz mahzun da olmayacaksınız 68 Benim âyetlerime
iyman edip de hafıs müsliman olan kullarım 69 Girin Cennete: siz ve zevceleriniz, sürurlar, neş'eler içinde
70 Altından tepsiler ve küplerle üzerlerine dönülür dolaşır, nefislerin hoşlanacağı, gözlerin lezzet alacağı
şeyler hep orada ve siz orada muhalledsiniz 71 Ve işte bu, sizin çalıştığınız ameller sebebiyle vâris
kılındığınız Cennet 72 Sizin için onda çok meyveler vardır, onlardan yiyeceksiniz 73 Haberiniz olsun ki
mücrimler Cehennem azâbında muhalleddirler 74 Kendilerinden o azâb gevşetilmez ve onlar onun içinde
her ümidi kesmişlerdir 75 Ve biz onlara zulmetmemişizdir ve lâkin kendileri zalim idiler 76 Ve şöyle
çığırmaktadırlar: ya mâlik! Rabbin işimizi bitiriversin, o demiştir ki: her halde siz duracaksınız 77 Celâlim
hakkı için biz size hakkı gönderdik ve lâkin ekseriniz hakkı hoşlanmıyanlarsınız 78 İşi sıkı mı büktüler, fakat
işte sıkı büken biziz 79 Yoksa biz onların sirlerini ve fısıltılarını işitmeyiz mi sanıyorlar? Hayır işitiriz hem de
yanlarında elçilerimiz vardır yazarlar 80 De ki: Rahmanın bir veledi olsa ben ona tapanların birincisi
olurdum 81 Tenzih o sübhâna o Göklerin ve Yerin rabbi, rabbül'arşe onların vasıflarından 82 Şimdi bırak
onları dalsınlar, oynıya dursunlar tâ va'dolundukları günlerine çatasıya kadar 83 Hem o odur ki Gökte de
ilâh Yerde de ilâhdır ve hakîm odur alîm o 84 Ve ne yücedir o ki Göklerin Yerin ve bütün aralarındakilerin

mülkü onun, saate ilim de onun nezdindedir ve hep döndürölüp ona götürüleceksiniz 85 Ondan başka

yalvarıp durdukları şeyler şefaata edemezler ancak bilerek hakka şehadet eden kimseler müstesnâ 86

Celâlim hakkı için sorsan onlara: kendilerini kim yarattı elbette Allah derler, o halde nasıl çevrilirler? 87

Onun ya rab! demesi hakkı için her halde onlar iymana gelmez bir kavımdırlar 88 Şimdi sen onlardan sarfı

nazar et de selâm: de, artık ileride bileceklerdir 89

Sh:»4286

68. ﴿يَا عِبَادِ﴾ - Allah için sevişen o müstesnâ müttekilere o günkü hitabı ilâhîyi hikâyedir ki bu

hatabenin lefafetine doyulmaz, Allah tealâ bizleri de bu kullarından eyliye 70. ﴿تُحَبَّرُونَ﴾ - bunda

üç ma'nâ gösterirler: 1) habârı, ya'ni eseri yüzlerinizde zâhir olacak surette sevindirilip

neş'elendirileceksiniz. 2) hüsni hey'et ma'nâsına hıbrden, süslenip ziynetleneceksiniz. 3) Vasfı cemilde

mübaleğa ma'nâsına habrden, son derece ikram olunacaksınız 71. ﴿يُطَافُ عَلَيْهِمْ﴾ -

Cennete girdikten sonraki neş'elerinden bir nebzeyi hikâyedir. Onun için girdiklerinde kendileri müşahede

halinde bulunacaklarından burası «عَلَيْكُمْ» diye kendilerine hitab edilmeyip «عَلَيْهِمْ» diye gıyab

ile Dünyadakilere hikâye edilmektedir. Ya'ni o emr üzerine girecekler, girdiklerinde etraflarında tavaf

olunacak Cennet hizmetçileri tarafından üzerlerine dönüp dolaşacak.

﴿بَصِحَافٍ مِنْ ذَهَبٍ﴾ Altın safhalar: tepsiler, tabaklar - Ebûhayyan nakleder ki Kisaî şöyle

demiştir: kas'aların en büyüğü cefnedir, sonra kas'a gelir' on kişiye yetişir, sonra sahfe, beş kişilik, sonra

mekîle iki üç kişilik ﴿وَآكَوَابٍ﴾ ve küplerle - kúp dilimizdeki ma'nâsından farklıdır, kulpu ve

emziği olmyan ibrik diye ta'rif edildiğine göre surahi ve desti demek olur. ﴿وَفِيهَا﴾ hem onda - o

Cennette ﴿وَتَلَذُّ الْأَعْيُنُ﴾ ve nefislerin hoşlanacağı ﴿مَا تَشْتَهِيهِ الْأَنْفُسُ﴾

gözlerin lezzetleneceği her şey var ﴿وَأَنْتُمْ فِيهَا خَالِدُونَ﴾ ve siz orada ebedî

kalacaksınız - görülüyor ki arada gıyaba bir iltifat yapıldıktan sonra yine hıtaba geçilmiştir. 72.

﴿وَتِلْكَ الْجَنَّةُ الَّتِي﴾ ve işte bu o Cennettir ki

﴿أُورِثْتُمُوهَا بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ﴾ siz buna yaptığınız

Sh:»4287

ameller sebebiyle vâris kılındınız - işte Allah için sevişip korunan müttekilere böyle denecek. Netekim Sürei

«A'raf» ta da «

﴿وَنُودُوا أَنْ تِلْكَ الْجَنَّةُ الَّتِي أُورِثْتُمُوهَا بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ﴾

buyurulmuştu, miras ta'bîri için oraya bak. 73. ﴿لَكُمْ فِيهَا فَاكِهَةٌ كَثِيرَةٌ﴾ sizin için

orada çok meyveler, yemişler var - amellerin semeresi olarak Allah tealânın fadlile kat kat fazlalaştırılmış

olan leziz meyveler ﴿مِنْهَا تَأْكُلُونَ﴾ onlardan yiyeceksiniz - fâkihe, açlık için değil, zevk ve

lezzet için yendiği cihetle Cennette yalnız fâkihe yeneceği anlatılmıştır.

74. ﴿إِنَّ الْمُجْرِمِينَ﴾ - bununla da mücrimlerin hali hikâye olunuyor ki mücrimlerden

murad iman ve islâmı olmıyanlardır. 77. ﴿يَا مَالِكُ﴾ - Mâlik Cehennem muhafızının ismidir.

﴿لِيَقْضِ عَلَيْنَا رَبُّكَ﴾ Rabbin aleyhimizde kaza buyuruverirsin ya'ni işimizi bitiriverirsin

diye bağırmaktadırlar ki öldürüversin de bizi bu azabdan kurtarıversin demektir. Buna karşı

﴿قَالَ إِنَّكُمْ مَأْكُونُونَ﴾ buyurmuştur ki her halde siz duracaksınız - kalacaksınız, size

ölümle ve sâire ile halâs yok. İbni Abbastan merviydir ki bu cevap da bin sene sonra verilir, ba'zılarından

yüz, İbni Ömer Hazretlerinden de kırk diye rivayet olunmuştur ki üçü de kesretten kinaye olsa gerektir. 78.

﴿لَقَدْ جِئْنَاكُمْ بِالْحَقِّ﴾ celâlim hakkı için biz size hakkı gönderdik

﴿وَلَكِنَّ أَكْثَرَكُمْ لِلْحَقِّ كَارِهُونَ﴾ velâkin ekseriniz hakkı hoşlanmıyanlarsınız -

Evvelki « الحق » ahd için, ya'ni Peygamberle gönderilen dîni hakk, tevhid ve Kur'an, ikincisi cins içindir.

Ekseriyyetin hoşlanmadığı alel'itlak cinsi haktır. Gönderilen ma'hud hakka nazaran hepsi de kârihtir. 79.

﴿أَمْ أَبْرَمُوا أَمْراً﴾ - Bu âyet

Sh:»4288

mücrimlerin Âhırettteki hallerini hikâyeden Kureyş mücrimlerinin Dünyadaki hallerine intikaldır. Mukatilden

nakledildiğine göre bu âyet Mekke müşriklerinin Dârünnedvede Resulullah'a bir sûi kasd tertibi

kararlaştırmaları sebebiyle nâzil olmuştur.

İBRAM, bir ipi katlayıp sağlam bükmezdır. Bundan her ne suretle olursa olsun bir şeyi muhkemleştirmek

ma'nâsına da kullanılır. Mübrem, muhkem demektir. Ya'ni o cidalcı hasım kavım yalnız hakkı

hoşlanmamakla kalmayıp sağlam bir iş yaptılar, işi mübremleştirdiler, sağlamlaştırdılar mı? Peygambere

karşı bir tuzak kurmağa karar mı verdiler ﴿فَإِنَّا مُبْرِمُونَ﴾ fakat işin sağlamını, mübremini biz

yaparız - onlarınki hiç kalır 80.

﴿أَمْ يَحْسَبُونَ أَنَّا لَا نَسْمَعُ سِرَّهُمْ وَنَجْوَاهُمْ﴾ yoksa biz onların sırlarını

ve fısıltılarını işitmeyiz mi sanıyorlar? ﴿بَلَىٰ وَرُسُلْنَا لَدَيْهِمْ يَكْتُبُونَ﴾ Hayır hem

onların yanlarında bizim Resullerimiz vardır yazarlar. - Hafaza Melâikesi, kiramen kâtibîn. Burada Sûrenin

hâtimesi olmak üzere makasidini hulâsa etmek üzere buyuruluyor ki: 81.

﴿وَقِيلِ يَا رَبِّ ۙ 88. ﴿قُلْ إِنْ كَانَ لِلرَّحْمَنِ الْخ ۙ﴾ - bu «vav»

in atfolması da muhtemil ise de kasem için olması daha selstir. Zamîr, Resulullaha raci'dir. Böyle hitab

esnasında gaib zamiri Peygamberin şanına bir ta'zîm ifade eder. Ya'ni Peygamberin ya rab! ya rab! diye

duâ etmesî hakkı için söylerim ki ﴿إِنَّ هَؤُلَاءِ﴾ şunlar - şu mekre kalkışan müşrikler

﴿قَوْمٌ لَا يَؤْمِنُونَ﴾ iymana gelmez kimselerdir. 89.

﴿فَاصْفَحْ عَنْهُمْ وَقُلْ سَلَامٌ فَسَوْفَ يَعْلَمُونَ﴾

Sh:»4289

Şimdi bu sûrei «zuhuf» un hatimesi olan işbu « فَسَوْفَ يَعْلَمُونَ » inzarını bir nevi' beyan

siyakında sûrei «Duhan» başlıyor.